

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / A. de Snoo

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 261

A. de Snoo

Sinds die dag

MEDITATIEF 264

J.W. Roosenbrand

Bezwaren afgewezen

WANDELEN MET GOD 265

B. Luiten

Bent u bekeerd?

ACHTERGRONDEN 267

A.L.Th. de Bruijne

De zee en het anker

SCHRIFTSTUDIE 270

K. Harmannij

Rehabilitatie voor
Elisa (2 Kon. 3)

KUNST 274

J.M. de Jong

Willibrord en het begin
van het christendom
in Noord-Nederland*en verder...*Boekbespreking
Meegelezen

SINDS DIE DAG

Maakt het uit of je kerk bent in
1995 of in 1996?

In de meeste gevallen zal niemand enig verschil opmerken. Slechts in een paar gemeenten is er echt wat veranderd. Bijvoorbeeld daar waar per 1 januari een deel van de gemeente als zelfstandige kerk is geïnstitueerd. Een gebeuren dat plaatselijk heel wat emoties kan losmaken. Gevoelens van blijdschap: de institutering van een nieuwe gemeente is een blijk van groei en kan zowel voor de 'vertrekkers' als de 'achterblijvers' geestelijke groei met zich meebrengen. Tegelijk betekent het afscheid-nemen van broeders en zusters met wie je misschien al jaren samen optrok. En 'partir c'est mourir un peu' (afscheid nemen is een beetje sterven, doet altijd weer pijn). Za kan er plaatselijk met de jaarwisseling een hele wissel gepasseerd zijn.

Maar landelijk? Is er sinds de vorige week nu zoveel veranderd? Mijn antwoord is ja, iets heel wezenlijks.

Zó wezenlijk dat ik al in het eerste nummer van dit nieuwe jaar graag een artikel aan wijdt.

Met het oog op de opbouw van het kerkelijk leven, ook in 1996!

Opbouw: wie in de Bijbel zoekt naar het materiaal voor de opbouw van het kerkelijk leven die moet het boek Nehemia eens lezen. Een bijbelboek vol informatie over 'gemeenteopbouw'. Het informeert ons vrij gedetailleerd over de herbouw van de muren van Jeruzalem na de ballingschap. Gestimuleerd door Nehemia wordt dat werk op een gegeven moment krachtig ter hand genomen. En met succes. Nadat Jeruzalem tijden lang in puin heeft gelegen, krijgt de kerkstad weer een eigen gezicht. Mooie bladzijden in de Bijbel! Vooral als je leest over de eensgezindheid bij de bouw (Neh. 3). Een stimulerend verhaal voor ons als latere bouwers in dezelfde kerk-geschiedenis.

Bedreigde bouw

Nu was niet ieder even blij met de herbouw van Jeruzalem. Nehemia 4 vertelt over het verzet bij een zekere Sanballat en Tobia. Sanballat was stadhouder van het perzische gewest Samaria. O.a. uit het bijbelboek Daniël weten we van de maatregelen van de Perzische koning Darius om zijn

machtig rijk bestuurbaar te houden. Hij verdeelde het in **allerlei stukken** met **aan** het hoofd diverse **bestuursfunctionarissen**.

Via die **vele** bestuurders hield Darius de zaak goed in de greep. **Tegelijk** waren **die bestuurders** op hun eigen terrein vaak hele bazen, die maar **wát** op hun rechten waren gesteld. Zo ook Sanballat die aanvankelijk **ook** Jeruzalem onder zijn beheer had. **Hij was** er dan **ook** niet gelukkig mee, dat op **een** gegeven moment **één van** de dienaren van de **koning, Nehemia**, met **stadhouderlijke bevoegdheden naar Jeruzalem kwam**.

Tobia was het hoofd van het Perzische gewest Ammon. Nehemia noemt hem 'een slaaf'. **Dat was hij**

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGEREDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. G.J. DE RIJSTER,
DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland: f 144,50 per jaar (zeepost). Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah. Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN0165-5191

vroeger. Nu niet meer. Hij had carrière **gemaakt**. O **wee**, **als je** zulke mensen te na komt...

Vol argwaan volgen Sanballat en Tobia de bewegingen **van Nehemia**. Wat zei die man? Jeruzalem herbouwen? 'Mensen laat je toch niet opjatten, dat wordt niks'.

Maar... het **wordt** wel wat. Langzaam, net als een **genezende wond**, **zie je** de **muren van Jeruzalem** zich sluiten. Er is geen keren aan. **Sanballat** roept **zijn ambtgenoten** uit **andere gewesten bijeen** in Samaria.

In Samaria beschikt **hij over een eigen leger**, dat hij als volgt ophitst: 'Zullen we dit laten begaan? Dat ze van die puinhopen weer een stad maken?' Hij zegt het spottend: '**Wie** kan **verbrande** stenen tot **leven wekken**?'

Bittere spot van iemand die er niet aan moet denken: een **weer herrijzend** Jeruzalem.

Tobia op zijn beurt, **gaat de zaak** belachelijk maken: 'Wat denken ze, **die Joden**, er hoeft maar **één** vos tegen die herbouwde muren op te springen en ze storten al **weer** in...' Maar **ondanks alle** dreiging en spot gaat de bouw door.

Sanballat en Tobia zien zich genoodzaakt tot een hardere aanpak. **Ze** betrekken er nu ook de overige burenen van **Jeruzalem** bij: de zuiderburen, de Arabieren en in het westen de Asdodieten, de nakomelingen van de Filistijnen. **Allemaal** oude vijanden van Israël. Die ongetwijfeld hebben geweten hoe machtig Israël ooit **was** onder koningen als David en Salomo. Zoiets moet voord **niet** weer! **Samen** sluiten ze de ring rondom Jeruzalem. **Samen maken ze plannen om een nieuw Jeruzalem te voorkomen**.

Plannen die echter niet uitgevoerd kunnen worden. Ze lekken uit en er worden tegenmaatregelen genomen.

Bewuste bouw

De **bouw** gaat door, maar niet meer als **voorheen**, **voortaan** doen de bouwers gewapend hun werk. **Ze** zijn **Haar** om zich zonodig **ook** di-

rect te kunnen verdedigen. Nehemia beseft: vandaag is gisteren niet. Er heeft een **wezenlijke** verandering plaatsgevonden.

Sinds de **dag waarop de vijand** zich **ontmaskerd weet**.

Juist **nú** is de **vijand des** te gevaarlijker. Al bij de komst van Nehemia **verzette** men zich. Maar het **was** vergeefs. **Bet werk ging** toch door. **Is dan zeker in de komende tijd niet** het ergste te **vrezen**?

Temeer nog nu het plan voor een gewapende **overval** is **mislukt**? Nu zullen **ongetwijfeld** andere midelen te baat worden genomen. Vandaar: '**sinds die dag**' (Neh. 4 : 16) wel hervatting van het werk, maar op een wijze die getuigt van een helder bewustzijn van de nieuwe situatie.

En terecht.

Want niet maar Sanballat of Tobia was er veel aan gelegen, dat er geen nieuw Jeruzalem **zou** komen – de grote **tegenstander** van God en zijn volk **in** deze **wereld**, de satan, wilde dat niet. Hij vond **het** prima: Jeruzalem **in** puin. En het volk van **God** verstrooid **in ballingschap**.

Liever nog had hij ze **w allemaal in één keer** uit de weg geruimd. **Dertig jaar geleden** had hij dat **nog** geprobeerd. Ten tijde van Ester. Maar vergeefs. Wat nu dreigde te gebeuren was **zeker hem dan** ook een **doom** in het **oog**: het herstel van Jeruzalem in oude glorie, als eenmaal onder **koning David**... En zo iemand, dan wist de satan **van Gods beloften** over de **troon** van David, over de **komst** van de **Zoon** van David. Nu, dat nooit! **Vandaar zijn** felle verzet door mensen als Sanballat en Tobia. **Vandaar ook**: het belang van Nehemia's verweer, temeer naarmate de **dag van de afbouw naderde**.

De afbouw van de stad waarin **opnieuw een zoon van David koning** zou worden, Jezus Christus.

Intensivering van de bedreiging

En dan nu terug naar de jaarwisseling.

Wat is er veranderd ten opzichte van 1995?

Ogenschijnlijk niet veel. En toch **ook** weer heel veel. Zelfs al **vergeleken** met **gisteren**: we zijn **alweer** een dag verder **sinds** die **dag dat...** In Nehemia 4 kun je dan invullen: 'sinds de dag dat de vijanden **van** de herbouw van **Jeruzalem** zich ontmaskerd wisten'. Voor ons geldt iets wat ons nog veel meer tot **bewuste** bouw moet **bewegen**: de muren van Jeruzalem **zijn** gedicht. Jeruzalem is **herrezen**. En in Jeruzalem **een** nieuwe zoon van David. Satan ten spijt. Ja, wat hij **ook** **allemaal heeft** ondernomen om Jezus **onderuit** te halen, het is hem niet gelukt. Zelf moest hij het veld **ruimen**. Eerst al bij de **verzoeking** in de woestijn. Later bij het kruis van **Golgota**. Paulus schrijft **daarover** in Kol 2: 'Daar heeft Hij (Jezus) de overheden en de **machten** ontwapend en openlijk over hen gezegevierd'.

Opnieuw een **afdruipe**nde vijand. Een vijand die je zeker **sinds** die dag niet **moet** onderschatten. Sinds Gulgota **weet** hij, dat zijn rijk voor goed uit is, zijn heerschappij over het gewest dat aarde heet. Zal hij zich dat **zomaar** laten welgevalen? Reken maar dat hij de bouw in de gaten houdt. Christus' werk aan de **afbouw** van zijn kerk.

Door de **zending** bijvoorbeeld, van daar **dat** satan dat gedurig dwarsboomt.

Denk aan de telkens **weer terugkeren** & moeite om een visum te **verkrijgen** voor uit te zenden verkondigers van het **evangelie**. Verder aan de terugval in het heidendom bij enthousiast begonnen jonge **gemeenteleden**. **Enz.**

Ongetwijfeld let satan ook op de afbouw **van** de **kerk** door geboorten. Een geliefd object van de aanvallen van de duivel! Je hoort de spot in de geest van Tobia: 'zielig zoals kerkmensen daar druk **mee** kunnen zijn, met **gezinsvorming**'. En je ziet het zomaar gebeuren, hoe een beleid **van** ontmoediging (in de **geest van Sanballat**) nog succes heeft **ook**: een hele samen-

leving, heel de publieke opinie **tégen** huwelijk en gezin. Zover zijn we **al** gekomen, dat **openlijke** maatregelen **van** de overheid die de **gezinnen** 'aanpakken', en die zo **indirect** de afbouw van Christus' **kerk raken**, nauwelijks nog op verzet stuiten.

Nog **iets** anders: de afbouw van de kerk, dat heeft ook te **maken** met **onze** geestelijke **groei**. Misschien wacht de jongste dag nog, omdat deze of gene, u misschien, eerst **geestelijk** nog verder **moet** groeien, omdat **wij ons samen voortgaand** van allerlei zonde en **zwakheid** moeten bekeren, willen we echt een reine **bruid** van **Christus zijn**. Reken maar dat satan ook **van** deze dingen weet! Waarom hij maar wat graag ziet, dat wij juist **helemaal** niet groeien, dit **nieuwe** jaar, **noch** in getal noch in gehalte. **Hij vindt** het best, wanneer **we** genoeg nemen met wat we **zijn**, **met** hoe we **zijn**. Satan **zorgt** er wel voor, dat onze aandacht, **energie** en tijd **aan** andere dingen opgaan dan dat we ons echt inzetten voor geestelijke **groei**.

Intensivering van de bewapening

Sinds de dag dat onze **broeders en zusters na de ballingschap hun vijand** als **ontmaskerde vijand** des te gevaarlijker wisten, hebben ze de bouw **gewapend** voortgezet. Een deel hield zich volledig met de **be**waking **bezig**. Anderen werkten verder aan de bouw, maar niet **m**der daarbij **ook** altijd een wapen bij zich te dragen. Zo hielden de lastdragers met hun ene hand de korf **vast**, waarmee ze op **hun** hoofd, schouder of heup het puin **wegdroegen**, met hun andere hand een werpspies. **Zelfs** de metselaars, die hun **beide** handen nodig hebben om hun werk te doen, hadden **toch** een wapen bij zich: een zwaard aan de heup gegord. **Stuk; voor stuk** waren ze gereed om op het eerste signaal **van** de hoornblazer gevechtsklaar te **zijn**. **Sinds de dag & t ...**

Wij zouden vandaag **zeggen**: ze verkeerden in een staat **van** hoogste paraatheid.

En wij?

Ieder weet hoe **belangrijk** het is, dat je niet door een ongezonde levenswijze zelf je gezondheid in gevaar brengt. Wie niet alles wat hij **kan** doet **voor** het opbouwen van een goed **stuk** weerbaarheid, die is des te meer vatbaar voor allerlei ziekten. Niet anders is het bij deze vijand: geen ziekte, maar de grote 'verzieker, de satan.

Wat doen we om hem te **weerstaan**?

Bouwen **we** bewust mee aan de muren van Jeruzalem?

Wie het niet doet, die zal **ook** geen **strijd** ervaren.

Wie het **wel** doet, vroeg of laat zal satan **hem** weten te vinden.

Maar om vergeefs weer te **moeten** afdruipe.

Overal waar hij wel toegeruste mensen tegenkomt.

In de hoogste staat van paraatheid (vgl. Ef. 4 : 10vv).

Ook **De Reformatie** hoopt **u** weer **een** jaar lang **daarbij** van dienst te **zijn**.

Meditatief

'Kus me, kus me toch!'

Hooglied 1 : 2

Te gewoon?

'Hij kusse mij met de kussen van zijn mond!' Of in een andere vertaling: 'Kus me, kus me toch!'

Je zou niet zeggen dat dit het begin is van een bijbelboek.

De Bijbel is het boek waarin God zichzelf bekend maakt aan ons.

Daarom hebben Joden en christenen eeuwen lang gedacht dat hier meer achter zou zitten. Een oude Joodse uitleg zegt: de kussen van zijn mond, dat slaat op de wetgeving. En dat het gaat over kussen in het meervoud, komt omdat de wet ook op twee tafelen gegraveerd stond. God heeft die letterlijk gesproken, van aangezicht tot aangezicht, in grote Liefde mals wanneer je een goede vriend omhelst. Deze manier van uitleggen zegt in feite: het is te gewoon om te denken dat de Bijbel ons een beschrijving zou willen geven van de liefde tussen een vrouw en haar man. Nee, het gaat vast om de liefde tussen God en zijn volk, tussen Christus en de gemeente.

We voelen tegenwoordig haast allemaal wel aan dat dit te kort door de bocht is. Het natuurlijke, het gewone, het aardse wordt hier te snel tussen haakjes gezet, alsof het er niet toe doet. Alsof dit de aandacht maar afleidt van waar het om gaat. Het is een groot voordeel van onze tijd dat we inzien dat er niks mis is met seksualiteiten erotiek, met lichamelijke gewoonten heerlijk vrijen. Daardoor kunnen we het boek Hooglied nu makkelijker lezen dan veel van onze voorouders.

We waarderen het als een boek waarin het heerlijke van gewone liefde wordt bezongen. Hooglied helpt ons om dit belangrijke stuk van ons leven als geschenk van de Schepper te aanvaarden. Het is God nooit te gewoon!

Heerlijk als hij je kust! Je moet dan niet meteen aan de wetgeving, of aan de vergeving of de Heilige Geest denken, maar je hoofd en heel je lichaam erbijhouden.

Te mooi?

Maar een ander (hij is al wat langer getrouwd) zegt: 'De beleving van de seksualiteit wordt hier te mooi afgeschilderd, in een zondige wereld is dit niet meer mogelijk.

We moeten juist waarschuwen tegen de gevaren in plaats van onbekommerd te zingen over de liefde, alsof het allemaal zo makkelijk gaat'.

Daar zit wat in! De Bijbel waarschuwt voor vreemdgaan, ontrouw, voor het drijven op je hartstochten.

Maar te midden van dat alles staat het Hooglied, zwart op wit. Ook na Genesis 3 (het paradijs gaat dicht) is er toch nog wat over van het paradijs: als je liefde leert kennen merk je dat. Ook onder ongelovigen komt dit schone nog voor. Het is niet te mooi om waar te zijn.

Een cynicus denkt: 'Ach wacht maar tot ze wat ouder zijn, al die verliefdheid waait wel over'.

Maar God legt het vast in de Bijbel. Niet alleen voor verliefden, maar ook voor hen die al langer getrouwd zijn. Laat je liever opnieuw stimuleren om werk te maken van de liefde, van tederheid en aandacht, nabijheid en streling.

In Hooglied kom ik de God tegen die nog steeds iets paradijselijks

aan mensenkinderen wil geven, omdat Hij het paradijs niet wil vergeten. Wij moeten het van Hem ook niet vergeten.

Te romantisch?

'Ja, maar ik ben nou eenmaal niet zo dichterlijk aangelegd. Zo'n lied werkt op mijn lachspieren'.

Dat kan behalve aan de oosterse beeldspraak ook aan de plechtstatige vertaling liggen, gebruik Groot Nieuws eens. (Slechts de abluut hopeloze gevallen, zij die helemaal ongevoelig zijn voor poëzie, kunnen Het Boek gebruiken).

Je mag het boek Hooglied in elk geval als een stimulans zien om:

je te uiten over de liefde, om niet alleen de liefde te bedrijven, maar er woorden voor te zoeken, er werk van te maken, er omheen een franje te weven. Zeg niet te gauw: 'Dit is mijn stijl niet, ik ben niet zo'n romantisch type'. Er Zit meer in een mens dan je denkt.

God wekt ons op om onszelf (en anders wel onze vriend/vriendin) als compleet mens serieus te nemen, met lichaam en geest, met verstand en gevoel.

Met huid en haar.

Wandelen met God

Onlangs stelde ik die vraag in een gezelschap van gereformeerde mensen. 'Bent u bekeerd?' Het gesprek gaf er aanleiding toe, en ook de actuele discussie met opwekkingsgroeperingen. Op **die** vraag werd het stil. Een enkeling zei 'ja', de meesten aarzelden. Men wist **hef** eigenlijk niet. Beker en doe je toch dagelijks? Daar ben je toch nooit mee klaar?

Dezelfde vraag kan je ook gesteld worden, terwijl je op straat loopt. 'Bent u bekeerd?', wil iemand van u weten, vriendelijk maar vasthoudend. Hij is het zelf duidelijk wel. En daar sta je dan met je mond vol tanden. 'Ja, nee, ik weet het eigenlijk niet. ik ben ermee bezig.' Waarop de ander zijn conclusie snel getrokken heeft: 'U bent zeker gereformeerd...'

Dagelijkse bekering?

De schroom om ronduit 'ja' te antwoorden, is te begrijpen. Een gelovige ervaart nog zoveel onzekerheid. Zijn geweten klaagt hem voortdurend aan. Zijn gedachten en begeerten zijn lang niet in orde. Zijn woorden en daden laten te wensen over. Als God je gaat meten aan zijn heilige wet, blijf je nergens. Moet je dan in die situatie zeggen, dat je bekeerd bent? Ja, als iemand vroeger ongelovig is geweest, ligt het anders. Die kan in zijn leven een ommekeer zien. Maar als je bent opgegroeid in het Verbond met God, wanneer heb je dan bereikt dat je bekering echt is? Vandaar dat menigeen zijn toe-

vlucht zoekt in dagelijkse bekering. Of is het een uitvlucht? 'Er mee bezig zijn' is een rekbaar begrip. Maar wie geen 'ja' of 'nee' kan zeggen, speelt de kritische vraagsteller in de kaart. Zijn conclusie zal zijn, dat het in de kerk te veel in het midden blijft. Hij zal u opwekken om verder te komen. Want wie zich niet bekeert, zal het Koninkrijk der hemelen niet binnengaan. Dat is toch zo?

Misverstand

Wanneer het gesprek zo verloopt, is er van twee kanten sprake van een groot misverstand. Want de vraagsteller wil weten hoe u bent. Hij houdt u een radicale bekering voor, die u veel vader zal brengen dan u bent. De fase van de zonde kun je goeddeels achter je laten, volgens hem, als je echt voor Jezus kiest. Zelf zie je bekering alleen als iets dagelijks, waar je voortdurend mee bezig bent zonder het ooit te bereiken. Terwijl in de Schrift toch duidelijk tot bekering wordt opgeroepen (Mt. 3: 2, 4: 17, enz.). Dat

maakt onzeker, in de praktijk blijft bekering onhelder. Terwijl het toch radicaal zou moeten zijn, duidelijk en concreet...

Wat is radicaal?

De fout in het gesprek is, dat bij bekering meteen en uitsluitend vooruit wordt gekeken. Hoe ga je het in geloof voortaan doen? Ga je de zonden laten of niet?

In Pinksterkringen kan men daar heel optimistisch over zijn. De volwassendoop betekent daar met name ook, dat de mens zelf zijn oude leven aflegt. En dan ben je het ook echt kwijt. Dan doe je geen zonde meer en hoef je ook niet ziek te zijn of te blijven. Dat kan een grote aantrekkingskracht uitoefenen, maar intussen is het arm en koud. Want de vergeving functioneert niet meer, de barmhartigheid blijft alleen over in de vorm van een eis. Je moet barmhartig zijn, maar je krijgt zelf geen ontferming meer. Want je zou toch niet meer zondigen...?

Deze constructie evenwel is alleen mogelijk, bij een oppervlakkig zondebegrip. In Pinksterkringen kan men dit alleen zo volhouden, door- & men gedachten en neigingen niet als zonde ziet, slechts de daden tellen daar.

Dit brengt ons bij de kern van de zaak als het gaat over radicale bekering, wat is dan radicaal? De letterlijke betekenis doet ons juist niet meteen vooruit kijken, naar toekomstige plannen en betere daden. Want 'radix' betekent 'wortel': bekering heeft te maken met de wortels van je bestaan. Dus gaat het juist wel over je gedachten en je begeerten, je innerlijke houding voor God. Uiteraard geeft dat z'n

uitwerking naar buiten toe, maar daar begint het niet **mee**. Naar vruchten mag gevraagd worden, maar als je alleen de resultaten telt, kun je je erg arm voelen, terwijl je toch **rijk** bent. Veel **rijker dan je denkt**.

Bekeer u!

De **gemeente** te Laodicea kreeg er van **langs**. Men was **daar** niet heet of koud, maar lauw (**Opb. 3 : 14-22**). Ronduit werd de gemeenteleden(!) aangezegd 'Bekeer u!' Maar het mooie is, dat in dat **kleine briefje** de **diepe werkelijkheid** van de bekering **wordt omschreven en ingevuld**. En dan staat er net iets anders, dan menigeen **zou** verwachten. Er **staat** niet, dat **men** van **alles** moet **gaan doen**.

Nee, men moet iets gaan **beseffen** in geloof.

Namelijk, **dat** men **van** nature **ellendig**, jammerlijk, arm, blind en naakt is.

Om dan **zó** tot **Christus** te gaan, door Hem **rijk** te worden, van Hem een wit kleed te **ontvangen** en een nieuwe manier van kijken.

De **vraag** is dus: wie of wat is je levensbron? Is die in jezelf of buiten jezelf, in Christus?

Door wie leef je? **Door** jezelf of **door** Hem?

Bekering heeft dus inderdaad alles met de wortels van ons bestaan te maken. **Heel praktisch**: uit **welke bron** drinken die **wortels**?

Welnu, ieder die beseft en gelooft, dat zijn leven begint bij **Christus**, die **mag** **voluit** zeggen, dat hij **bekeerd** is. En dat niet **ondanks** zijn zonden, **maar** juist **omdat** hij beseft **dat** hij in **zichzelf** ellendig, arm en naakt is.

Welnu, zeg **dat dan ook ronduit**, en **belijdw** de Heiland door Wie je k&!

Gebed

En zeg het vooral zo in gebed tegen **God A f**. In deze brief aan Laodicea staat **ook** die bekende tekst: 'Zie, Ik sta aan de **deur** en Ik klop. Indien iemand **naar mijn** stem

hoort en de deur opent, Ik zal bij hem binnenkomen en maaltijd met hem houden en hij met Mij.' Er **zijn** mensen, die bij deze tekst **alle** accent erop leggen, dat jij **zèlf** die deur open **moet** doen. **Als** jij dat niet doet, staat Jezus buiten. En zeker, dat heeft een **kern** van **waarheid**. Maar het **geheel** van de brief werpt toch een ander licht over deze tekst. Het gaat er juist om, **dat je** beseft wie je **zelf bent en wie Jezus** is. Denk je **groot van** jezelf, dan laat je Hem **staan**. Dan vlieg je 's morgens zo je bed **uit** naar je werk, je **kunt** het ook wel **zonder** Hem. Maar als je **a** werkelijk van doordrongen bent, dat je in jezelf geen leven en **geen toekomst** hebt, **en** dat Hij voor de deur staat die **rijk** en rechtvaardig maakt, dan **loop** je Hem niet voorbij. Maar je aanbidt Hem, en je **vraagt** of Hij zo wil **binnenkomen** dat Hij **heel** je **leven vult** door **zijn** Geest en Woord. Dat (**ochtend**)gebed is niet direct **aan de buitenkant te zien** voor iedereen. Maar het is het verschil **tussen** leven en dood.

Wedergeboorte

Bekering is **een** diepe werkelijkheid. Het is het delen met Christus van zijn leven, uit **genade alleen**. **Daarom** heet dit ook wedergeboorte: als de wortels van je leven een andere **bron** krijgen, **is** het als een nieuwe geboorte, het **begin van** een nieuw bestaan.

Bekering en wedergeboorte: het zijn twee **kanten** van dezelfde zaak. In 'bekering' klinkt door, dat **God** die **keus van** je vraagt. Je wordt **er toe** opgeroepen. In 'wedergeboorte' zit meer, **dat** je het van **God krijgt**, door de Heilige Geest. **Een** geboorte immers is iets dat je **overkomt**, je hebt **er** zelf geen invloed op. Zo is het christen **zijn een groot** geschenk én een diep **bewustzijn**, dat je **krijgt** én voedt.

Dagelijks

De bekering als nieuwe geboorte mag je dus ronduit en dankbaar be-

lijden, wanneer Christus je levensbron is.

Dat sluit niet uit, dat het nieuwe leven ook nog een groei te wachten **staat**. Daarom **kom je** bekering **ook** in die zin tegen in de Schrift, **zonder** dat het **één met** het ander op gespannen voet **staat**. Aan de gelovigen (!) te Efeze wordt geschreven, dat dit de waarheid is in Jezus, dat zij hun oude **mens** afleggen en de nieuwe aandoen (**Ef. 4 : 22**). Dat staat daar **als een activiteit** in de onvoltooid tegenwoordigtijd.

Vergeeijk het met de vergeving van zonden. 'Uw **zonden** zijn u vergeven' kon Jezus zeggen. En toch leerde Hij ons **een** gebed, om **dageelijks om vergeving** te vragen. **b** dat strijdig met elkaar? **Nee**, wij leren dat **zó** ons leven in Christus is: **wie** in Hem **is**, zal ook steeds **meer** worden vernieuwd naar zijn beeld. Dat **worden** is nog niet **af**, maar wie dat overkomt, is in **Hem**. Belijd dat dan, ronduit.

DE ZEE EN HET ANKER

A.L.Th. de Bruijne

Achtergronden

In nogal wat boekenkasten staat Kuiterts *Het algemeen betwijfeld christelijk geloof*. Ook onder gereformeerde jongeren, vaak studenten, raakte hij met deze bestseller een gevoelige snaar. In 1994 schreef Kuitert een vervolg op dat boek dat veel minder bekend werd. Het heet *Zeker weten. Voor wie geen grond meer onder de voeten heeft*.¹ Naar aanleiding van dit boek maak ik in twee artikelen enkele opmerkingen.

Nuttig

Het is geen wonder dat dit boek niet de verkoopcijfers haalde van de voorganger. In *Het algemeen betwijfeld christelijk geloof* is Kuitert vrijwel alleen op de relativiserende toer. Nu zoekt hij nieuwe zekerheid. Waarschijnlijk trek je met relativiseren meer mensen dan met het presenteren van zekerheden. Kuiterts vragen zijn voor velen herkenbaar, Kuiterts antwoorden veel minder.

Bovendien heeft hij een lange aanloop nodig voor hij met zijn antwoorden komt. Die aanloop biedt naast 'het algemeen betwijfeld christelijk geloof' slechts meer van hetzelfde. Nogmaals populariseert hij daarin wat hij in meer theologisch getinte werken eerder al had betoogd.

Toch vind ik dit boek voor gereformeerde christenen nuttig. Vaak blijven we steken in hoofdschudden over moderne christenen: wat geloven ze veel toch niet meer! Hier ontdek je wat er bij hen nog te geloven overbleef. Allemaal kennen we

wel moderne christenen. Het kan geen kwaad als we ook proberen te begrijpen hoe zij wel geloven.

Van Kuitert leren?

Ik zie nog een nuttig effect voor dit boek. Kuitert relateert veel traditionele waarheden van het christelijk geloof. Daarin is hij een gevoelige barometer van de tijd waarin we leven. En die tijd laat zich ook onder orthodoxe christenen gelden. Sommige jongeren hebben zelfs dezelfde twijfels als Kuitert. Maar ook als het andere punten betreft, delen wij met Kuitert wel datzelfde relativiserende leefklimaat. Ook in gereformeerde kring gaat van alles op de helling: de overgeleverde levensstijl, opvattingen over de kerk en samenwerking met andere christenen, de preek, de ambtsleer, de liturgie. Bij de één proef je een niets ontziende torpedeer-instelling. Bij de ander voel je de angst en onzekerheid: was dan alles fout? En weer anderen, vooral onder de jeugd, interesseren zich al bijna niet meer voor zulke thema's. Zo-

als onze tijd zich bij Kuitert laat gelden in twijfels aan kernpunten van het christelijk geloof, zo komt die onder ons (nog?) in meer afgeleide punten naar voren. Daarom moeten we niet te eigenwijs zijn om de oren te spitsen zodra Kuitert antwoorden geeft. Je mag verwachten dat hij dan op dat klimaat inspeelt. Misschien kunnen wij met het oog op onze eigen situatie daarvan wel iets leren. Niet dat ik Kuitert inhoudelijk bruikbaar vind. Hij snijdt het hart uit het christelijk geloof. Ik wil niet, zoals soms gebeurt, een beetje met hem koketteren. Maar in Kuiterts stijl vind ik het een en ander sympatiek en leerzaam voor ons. Ik wil ook niet, zoals vaak gebeurt, onze eigen zwakheden overstemmen door de volumeknop van de kritiek helemaal open te draaien.

Alles wankelt

Kuitert zet in met het gevoel dat alles wankelt. Vaste zekerheden verdrinken in de zee van relativisme. Zulke relativeringen beginnen van buitenaf. Ze komen mee met onze tijd. Maar ze vinden vaak weerklank in ons eigen hart. We moeten ze onder ogen zien. Kuitert doelt op zekerheden als: God bestaat, Jezus is Gods zoon, de bijbel is Gods woord e.d. Maar datzelfde gevoel hebben mensen onder ons als er bij meer afgeleide punten vraagtekens worden gezet. Dat 'alles-wankelt-gevoel' is reëel en bedreigend. Volgens Kuitert komt het door de 'moderne tijd'. Die begon met de Verlichting van de 18e eeuw. De mens met zijn verstand en ervaring stelt steeds meer 'waarheden' onder kritiek. Aanvankelijk drong dat

alleen door bij een bovenlaag van theologen. **Eind** vorige eeuw begon die moderne tijd steeds nadrukkelijker aan te kloppen. We wisten haar nog 100 jaar buiten de deur te houden. Maar vandaag is er **geen** houden **meer** aan. Ook veel gewone gemeenteleden denken anders over kernpunten van het christelijk geloof.

Deze kritische instelling tegenover positieve waarheden kom je **vandaag ook** tegen in andere godsdiensten, **als** de Islam. En je herkent het ook **waar** stromingen als socialisme en liberalisme **veel** minder leven bij stellingen dan vroeger. Hoe verder je **deze** kritiek doorvoert, des te meer ontdek je hoe afbrekend deze is. Twijfels kunnen steeds meer wegnagen. Uiteindelijk **blijft** er een leegte over. Op kleinere schaal **kom** je dat ook tegen bij gereformeerde jongeren. En rond **andere** thema's doet het zich ook voor binnen **onze** kerken.

Schijnoplossingen

Wat moet je daartegen doen? Dat is dus niet alleen een **vraag** waar Kuitert mee zit. Ook wij kunnen er niet **omheen**.

Zo'n **vacuüm** zuigt oplossingen aan. In onze relativiserende cultuur presenteert de wereldbeschouwing van 'New Age' zich als **zodanig**. Het is opvallend dat juist in de kerken **waar mensen** als Kuitert hun kritische projecten mochten **uitdenken** een vorm van 'christelijk' New-Age **denken** ingang vindt. Maar laten we **niet alleen** naar anderen kijken. Al is het nog op andere punten, **in** de beleving van **meerderen** zit ook de **orthodox-gereformeerde** traditie met zo'n vacuüm. **Dat** hoeft niet te **liggen** aan de inhoud van de gereformeerde **overtuigingen**. Het heeft ook te maken met de manier waarop we met **die traditie zijn** omgesprongen. En een belangrijke rol speelt ook de vraag hoe wij **deze** al dan niet hebben overgedragen **aan** een nieuwe generatie in **een** andere tijd. Tegen die achtergrond plaats ik de

openheid voor een soort **herbronning**. Niet alleen in **onze** kerken, maar binnen de brede **klassiek-gereformeerde** **stroming** groeit er bijvoorbeeld openheid voor **evangelische** en zelfs charismatische **invloeden**. Ik **beoordeel** dat nu niet inhoudelijk. Ik stel alleen de parallel vast: een vacuüm zuigt alternatieven aan.

Kuitert is niet weg van dit **mechanisme**. Hij ziet er een **manier in om een** open confrontatiemet de relativeringen **alsnog te ontwijken**. Ik ben geneigd hem daarin gelijk te geven. Ik heb te **vaak** meegemaakt dat **gereformeerde** mensen door deze **herbronning** een tijdelijke impuls aan hun **geloof wisten** te geven, totdat de relativeringen ook daar toesloegen, en ze weg waren. Bovendien **zijn er** tekenen die erop wijzen dat men in de evangelische en charismatische traditie met **hetzelfde tijdsprobleem** kampt. Merkwaardig genoeg merkte ik dat men in het vacuüm dat dan ontstaat **soms** herbronning zoekt bij gereformeerden...

Restauratie

Een andere reactie op het dreigende vacuüm ziet Kuitert waar men krampachtig probeert de **oude** zekerheden te restaureren en deze met extra **kracht** herhaalt. Kuitert **doelt** op de opkomst van het **fundamentalisme**, en de orthodoxie. Maar je herkent dit mechanisme ook in de politiek van voormalige Oostblok-landen. In het vacuüm dat ontstond en de verwarring die daarvan het gevolg is, **zoeken** steeds meer mensen de **oude** zekerheden van het communisme. Die worden in dat kader ook nogal eens geïdealiseerd.

Ook dit mechanisme kom je binnen de **gereformeerde** kerken evengoed tegen. In antwoord op de relativiserende **tendens** zetten sommigen zich schrap voor vertrouwde **waarheden**. Soms gebeurt dat met grote **woorden** en zwaar geschut. Ook proef je een soort korzelige irritatie over gemakkelijke **kritiek** op het

verleden. Maar zelden merk je dat de auteurs zelf existentieel geraakt zijn door de vragen of de **relativerende** atmosfeer.

Kuiterts mening over dit soort **reacties** is dat ze zich onder dat 'alleswankelt-gevoel' willen uitwerken. Volgens hem kan de eventuele weg naar oplossingen alleen maar dwars door de relativeringen heen lopen. Al heeft hij het over andere punten, in dit **beginsel** kan ik hem helemaal volgen. De schuldige tragedie van een **restauratie-mechanisme** is juist dat het de **relativeringen** alleen maar meer voedt. Het lijkt teveel op een vorm van bezweren, die alleen maar averechts effect zal hebben. **He** massiever wij allerlei waarheden herhalen **zonder ons** door de vragen te laten raken, des te hartschotelijker **zullen** anderen de weg van de relativeringen gaan. En **des** te dreigender wordt de leegte.

Op dit punt **kunnen** wij van Kuitert leren. Aan iemand als hij wordt duidelijk dat hier **sprake is** van een soort tijdsverschijnsel, een cultureel klimaat. Ook allerlei **kritische** tendensen **binnen** onze kerken heb je **niet** goed in beeld als je ze als incidenten beschouwt, of **als** onwil en onkunde. Daarmee **oordeel** ik **niet** over de juistheid van bepaalde **kritiek** of van de waarheden die onder **kritiek** gesteld worden. Het **gaat** me **nu** om de **stijl**. Je **kunt** het met allerlei relativeringen **falikaant** oneens **zijn**. En **toch**, als je bepaalde zekerheden in onze tijd over-eind wilt houden en werfkracht wilt **laten uitstralen**, **zul** je **oog** moeten hebben voor het **klimaat** van **nu**. Alleen dwars door de relativeringen heen **loopt** vandaag de **weg** van de waarheid. Wie echt overtuigd is, **hoeft** niet bang te zijn om zijn overtuigingen bloot te stellen aan hedendaagse aanvechtingen.

Anker

Urgenter dan de verdediging van vertrouwde posities (zelfs als die zeer nodig is) is naar **mijn** inzicht dan ook iets **anders**. Hebben wij **te** midden van deze relativeringen

wel een anker? Op dat punt merk je bij Kuitert het eigenlijke probleem. Hij kan de vragen niet aan. Hij gaat door de relativeringen heen met een hart dat nog geen rust vond in God. Die rust voor z'n hart verwacht hij ook via die weg door de relativeringen heen. Kuiterts hart moet wachten tot zijn verstand alle kritische experimenten heeft afgerond. En ook daarin is er helaas veel meer overeenstemming tussen Kuitert en sommige gereformeerde jongeren dan wij misschien willen weten.

De meest ontdekkende zin uit zijn boek vond ik deze: 'Jezus blijft waar Hij was, in het verleden, is beperkt tot zijn verleden, en alle in-nigheid ten spijt: met iemand uit het verleden kun je geen verhouding opbouwen...'. Kuitert heeft dus de levende Christus nooit persoonlijk ontmoet in diens Woord. Haast bezwerend probeert hij daarvan een algemene waarheid te maken, die hij zo ook opdringt aan anderen. In Heb. 6 : 6

gaat het over mensen die wat hen betreft Christus opnieuw kruisigen door af te vallen van God. Die type-ring past ook op Kuitert. Hij onderneemt een poging om de levende Christus opnieuw te kruisigen door Hem tot verleden tijd te verklaren. Zet daartegenover Paulus' woord uit Gal. 2 : 20: niet meer mijn ik maar Christus leeft in mij. Of uit Fil. 4 : 5: de Heer is nabij. Dat was en is bij miljoenen christenen een werkelijkheid van elke dag. Die gaat vooraf aan alle kritische manoeuvres. Wie deze persoonlijke verhouding tot Christus niet kent, en Paulus' woorden als vreemd ervaart, is geen echt christen. Dan mis je houvast in de relativeringen. De verbondenheid aan Christus en zijn woord in het heden geeft een anker aan je ziel (Heb. 6 : 19). Kuiterts eigenlijke probleem is niet dat hij eerlijk door de vragen van de tijd gaat, maar dat hij dit doet als ongelovige. Maar daar ligt dan ook mijn grootste zorg in onze eigen rich-

ting. De nu bijna bejaarde Kuitert was in de jaren '50 nog keurig gereformeerd. Niet zelden spreek ik gereformeerde jongeren die zich niets of bijna niets voorstellen bij deze levende verhouding tot Christus in het heden. Hun grootste gevaar is niet dat ze op veel relativeringen stuiten, zelfs niet dat deze soms weerklink vinden in hun eigen hart. Deze relativiserende atmosfeer is met onze tijd gegeven en daarom onontkoombaar. En ook over onze tijd regeert de levende Christus. Met Hem valt daar best tussen te leven. Het grootste gevaar is dat we door de relativeringen heen moeten zonder dat anker voor onze ziel. Dan zal Kuitert nu of later onder ons echte discipelen krijgen. Wie dat wil voorkomen moet geen zeeën bezweren, maar ankers aanbieden.

¹ H.M. Kuitert, *Zeker weten. Voor wie geen grond meer onder de voeten voelt*, uitgeverij Ten Have Baarn, 1994, prijs: f 29.90.

STICHTING AFBOW

De stichting *Afbouw* te Kampen stelt zich ten doel de beoefening van de gereformeerde theologie te bevorderen door met name te helpen bij de financiering van proefschriften ten dienste van promoties aan de Universiteit te Kampen.

Voor haar inkomsten is de stichting geheel aangewezen op giften van meelevende kerkleden.

Inlichtingen worden graag gegeven door het bestuur:

C. Trimp 038 - 331 48 69,

B. Kamphuis 038 - 332 62 48 en

J.G. de Kimpe 038 - 331 63 84.

Giften, die fiscaal aftrekbaar zijn, worden graag ingewacht via bankrekeningno. 63.18.36.934.

ten name van Stichting Afbouw
p/a Hoefblad 4
8265 GM Kampen.

Postrekening van de Credit Lyonnais Bank te Kampen: 806552.

REHABILITATIE VOOR ELISA

(2 KON. 3)

K. Harmannij

Schriftstudie

We lezen 2 Koningen 3, Joram, de koning van Israël, en Josafat, de koning van Juda, zijn samen met de koning van Edom een veldtocht begonnen tegen Moab. Als het water opraaft, roept men de hulp in van de profeet Elisa. Die reageert eerst afwijzend, maar zegt dan toch de hulp van de HERE toe, omdat de koning van Juda erbij betrokken is,

Elisa's uitspraak luidt als volgt: (16) Zo zegt de HERE: men make in dit dal vele greppels, (17) want zo zegt de HERE: gij zult geen wind voelen en geen stortregen zien; toch zal dit dal vol water lopen, zodat gij kunt drinken, gij met uw vee en uw lastdieren. (18) En ook is dit nog maar een kleine zaak in de ogen des HEREN: Hij zal bovendien Moab in uw macht geven, (19) zodat gij alle versterkte steden, de keur der steden zult hebben en alle boomvellen en alle waterbronnen dichtstoppen en alle goede akkers met stenen bederven.

valse profetie?

De praktijken die in het laatste vers beschreven worden – verregaand milieubederv – staan op gespannen voet met het oorlogsrecht dat door de HERE is afgekondigd, onder meer in Deuteronomium 20. Daar staat (ook in vs. 19) dat een oorlog zich moet richten tegen mensen; niet tegen de gewassen waarvan die mensen moeten leven. Terwijl Elisa spreekt over een taktiek waarbij de landbouw vernie-

tigd en voor de toekomst zoveel mogelijk belemmerd wordt. Hoe valt dat te verdedigen?

C. van Gelderen geeft in de *Korte Verklaring* de volgende oplossing: Elisa spreekt in de verzen 16 en 17 het Woord van de HERE (let op het herhaalde 'zo zegt de HERE'). In vers 18 voegt hij daar een eigen conclusie aan toe: wanneer de HERE water wil geven, wil Hij ongetwijfeld ook de overwinning geven in de oorlog.

Vers 18 is dan geen openbaring van de HERE meer; het is de particuliere opvatting van Elisa. Vers 19 zal dat dan ook wel zijn: hier spreekt niet de HERE, maar alleen Elisa met het advies om Moab zwaar te treffen.

Deze oplossing van Van Gelderen is vrij algemeen aanvaard. Met als gevolg dat men ernstige kritiek heeft uitgebracht op Elisa. H.J. Schilder spreekt over 'eigenmachtig' optreden. C. Vonk merkt op dat Elisa blijkbaar 'in zijn particuliere leven nog niet onfeilbaar' was. G. van Rongen en E. Overeem noemen het ronduit 'valse profetie'.

Alleen C.F. Keil en I. de Wolff

gaan er nog vanuit dat de verzen 18 en 19 woorden van de HERE zijn. Zij concluderen dat de wet van Deuteronomium 20 hier dan wel niet van toepassing zal zijn.

En natuurlijk zijn er de commentaren die voor elk probleem een luchtige oplossing hebben: de wet van Deuteronomium 20 zal wel later geschreven zijn dan de tijd van Elisa (H.A. Brongers).

Geen advies, maar aankondiging

Toch is er ook nog altijd een uitleg die veel meer recht doet aan de tekst, maar die tot op heden blijkbaar nauwelijks serieus is genomen. Vers 19 wordt dan niet gezien als een militair advies van Elisa, maar als een profetische aankondiging. Anders gezegd: Elisa vertelt niet wat er moet gebeuren, maar wat er gaat gebeuren. Hij zegt ook niet dat het goed is; je kunt **a** zelfs een kritische klank in ontdekken. Het is duidelijk dat deze uitleg voordelen biedt.

1. De verzen 16 tot 19 blijven zo als een eenheid bestaan. Het doet immers nogal geforceerd aan als men de woorden van Elisa verknipt in twee stukken: eerst twee verzen ware profetie,

verzen van eigenmachtige uitlegging en valse profetie. En dat terwijl ook in vers 18 de naam van de HERE nog wordt genoemd! Je zou dan toch zeker verwachten dat God zou optreden tegen dit misbruik van zijn Naam, en dat nog wel door een profeet. Een profeet die in één adem Gods Woord verkondigt en datzelfde Woord tegen spreekt.

Maar de HERE laat niets van een

veroordeling merken. **Dat** zou er wel eens op kunnen duiden dat die veroordeling ook niet terecht is: Elisa spreekt van begin toetoeind profetische woorden.

2. De opzet **van** het verhaal in 2 Koningen 3 is zo gekozen, dat van eik onderdeel uit Elisa's profetie wordt **aangegeven hoe** het waarheid wordt.

Vers 17 **zei: er zal** water komen. En inderdaad: er **komt** water (vs. 20). Vers 18 **zei**: Moab wordt verslagen. En zo gebeurt! (vs. 24) Ten slotte **zei** vers 19: Israël zal het land bederven. En **ook** dat komt uit (vs. 25).

De schrijver van deze geschiedenis maakt geen enkel onderscheid tussen de drie genoemde elementen. Dan is het niet verstandig ze toch uit elkaar te spelen.

Beter kunnen we de teneur **van** het verhaal volgen: hier blijkt maar weer hoe Elisa een echte profeet is! Alles wat hij zegt, komt helemaal uit.

3. Vers 19 is niet geformuleerd als **een** advies of een bevel. Het staat er enkel als aankondiging: dit en **dat** zal het gevolg zijn **van wat** door de **HERE** in vers 18 wordt beloofd. De **HERE** belooft dat Moab wordt verslagen; gevolg zal **zijn** dat Israël het land verwoest.

Toch kan ik me voorstellen dat deze uitleg niet helemaal bevredigt. Want ook al is vers 19 **geformuleerd** als aankondiging, zit er dan toch niet **een** verhuuld advies in? En als **vers 18 een** belofte van de **HERE** bevat, **geeft** dat dan niet de indruk dat de aangekondigde gevolgen eveneens de zegen van de **HERE** hebben? Anders gezegd: blijven **we** toch niet met het probleem zitten? Het probleem is immers dat een profeet van de **HERE** spreekt over zaken die moeilijk de instemming van de **HERE** kunnen hebben. Er staat **dan wel** niet dat Elisa **de** aangekondigde vernieling goedkeurt, maar er staat toch ook niet dat hij het afkeurt. Het **lijkt** eerder dat hij de Israëlieten op **een** idee heeft willen brengen!

Elisa en Hazaël

Om hier **meer** helderheid te **hijgen**, zou ik een **vergelijking** willen maken met 2 Koningen 8. We stuiten daar namelijk op een soortgelijke situatie.

Elisa komt op **bezoek** in Damascus. Hazaël komt hem raadplegen namens koning Benhadad, die ziek is. Elisa geeft hem een vreemd **antwoord**: 'Ga, zeg hem: gij zult zeker herstellen. Maar de **HERE** heeft mij **getoond**, dat hij zeker **zal** sterven'.

(Anderen vertalen: 'Ga, zeg niet: gij zult zeker **herstellen**. Want...') En daar blijft het niet bij. Na een lange stilte barst Elisa in snikken uit. Hij vertelt Hazaël dat die koning zal worden, en dat hij afschuwelijke wrede heden zal begaan onder de **Israëlieten**. En **zo** gebeurt. Benhadad sterft, Hazaël wordt koning, en gaat als een **k s t** tekeer onder de **Israëlieten**.

(Dat Hazaël **de koning** vermoord zou hebben, wordt door **sommigen** betwijfeld; men denkt aan **de** mogelijkheid van **sen** 'ongelukje' bij een bepaalde medische behandeling met natte doeken.)

Hazaël doet dus **wat** Elisa heeft gezegd hij begaat de wrede heden zoals ze door de profeet zijn aangekondigd.

En **weer kun** je zeggen: is dat wel goed van de profeet? Heeft hij **Hazaël** eigenlijk niet op **een** idee gebracht? Is hij er zo niet mede de oorzaak van dat **Hazaël** tot deze verschrikkelijke wandaden **komt**? Moet je misschien zelfs zeggen dat Hazaël straks **tekeer** gaat op advies van Elisa?

Toch is er onder de uitleggers niemand die wil beweren dat Elisa hier weer op eigen **gezag** spreekt. Men verwijst **dan** naar 1 **Koningen** 19 : 15, de opdracht aan Elia om Hazaël tot koning te zalven. Die opdracht wordt hier door Elisa uitgevoerd. En het is tamelijk onwaarschijnlijk dat Elisa daar eigenmachtig een verhaal over wrede heden aan **zou** toevoegen. **Ook** die aankondiging van oorlog tegen Israël

moet wel een openbaring van de **HERE** zijn.

Zie maar hoe 1 Koningen 19 verder gaat in vers 17: 'Wie dan aan het zwaard van **Hazaël** ontkomt, hem zal Jehu doden; en wie aan het zwaard van Jehu ontkomt, hem zal Elisa **doden**'. Het wrede optreden van Hazaël is door **God** zelf al **aangekondigd**.

Een slapende hond

Dat houdt nog niet in dat de **HERE** dit optreden **van Hazaël** meteen goedkeurt. In Amos 1 : 3, 4 spreekt **Hij** er zijn veroordeling over uit! We mogen de woorden **van** Elisa tot Hazaël dan ook niet lezen als **een** aansporing of **een** advies: doe maar eens wreed tegen Israël. Eerder is het zo dat Elisa aan **Hazaël** de profetische spiegel voorhoudt: zo bent u nu. Zulke wrede heden zult u begaan. De **HERE** kent uw hart! Daarbij past **ook** het antwoord van **Hazaël**. Je zou kunnen **verwachten** dat hij verontwaardigd **was**: **hoe** durft u te denken dat ik zoiets **verschrikkelijks** zou doen! **Maar** van **verontwaardiging** geen spoor. **Hij** zegt alleen, vol **valse** bescheidenheid: 'Maar wat is uw knecht, die hond: dat hij zoiets groots zou doen?' **Hazaël** blijkt **inderdaad een** hond te **zijn**: niet vies van verscheurenden wreedaardig optreden. Maar de **HERE** heeft hem door!

Ondertussen is het wel zo dat het profetische optreden van Elisa deze 'slapende hond' **wakker** roept. Hazaël kan er wat van, als het op vechten en moorden aankomt. En nu **Elisa** dat aanroert, moet het maar gebeuren ook.

Zo wordt Hazaël door de **HERE** in dienst genomen: een middel om Israël te straffen. Als **Israël** straks moet lijden onder de druk **van** deze **ruwe** heerser, is het toch de hand van **God**, die dit over hen brengt. Dat is de majesteit van **onze God**: zelfs zondaren stuurt Hij. Zelfs de zonde regeert Hij. Zonder dat die zonde daarmee voor **zijn** rekening komt, of zelfs zijn goedkeuring

krijgt! De wrede hartstochten van Hazaël zijn niet van God afkomstig. Wel roept de HERE deze slappende honden wakker. Daarvoor dient het profetische woord van Eli-
sa.

De zonde gewekt

Je zou ook nog kunnen verwijzen naar wat Jezus zei tegen Judas (Joh. 13 : 27): 'Wat gijdoen wilt, doe het met spoed'. Het was Judas zelf, die zijn Meester wilde verraden. Maar het was de Meester, die Judas het laatste duwtje gaf. Zijn woord dringt diep door. Wie de zonde in het hart

heeft, wordt door het spreken van de Here gedwongen om daarmee tevoorschijn te komen.

Terug naar 2 Koningen 3. De wamden van Elisa over het verwoesten van de Moabitische landbouw zouden wel eens op dezelfde manier uitgelegd moeten worden.

Dus ook hier niet dat Elisa een advies geeft, of goedkeuring hecht aan een dergelijke manier van doen; wel dat hij aan de Israëlieten de profetische spiegel voorhoudt, zodat ze zien wat er aan vernielzucht leeft in hun eigen hart. Met als gevolg dat ze er ook naar doen: het woord van de profeet roept de zonde wakker.

Volgende week wil ik graag laten zien hoe dit past binnen het hele verhaal.

Hier nog wat nadere gegevens over de genoemde auteurs. De meesten schreven in bekende series. C. van Gelderen in de *Korte Verklaring*, C. Vonk in *De voorzeide leer* II, C.F. Keil in *Keil & Delitzsch*, I. de Wolff in *Geschiedenis des godsopenbaring*, H.A. Brongers in *De Prediking van het Oude Testament*, W. Schilder schreef over 2 Koningen 3 in 'Gebet en profetie', *Het schrift dat niet verslijt*. Opstellen over het Oude Testament, Van den Berg, Kampen 1983, 64-117 (vgl. ook zijn *Agenda bij de studie van het Oude Testament*, Van den Berg, Kampen 1980, 68), G. van Rongen in *Elisa, de profeet*, De Vuurbaak, Groningen z.j. m. E. Overeem in *Wonend bij de mensen*. Gedachten over de profeet Elisa, Kok, Kampen 1988.

G. Jonker-Pool

Geschonden grenzen

– over seksueel misbruik –
feiten, overwegingen en geloofsvragen

Een niet onbekende emotie: machteloosheid, verontwaardiging of woede bij het horen of zien van seksueel misbruik of geweld. Maar wát betekent het eigenlijk voor het slachtoffer?

Wat kunnen de gevolgen zijn? Hoe worden zij geholpen en

hoe kunnen wij helpen? Hoe kunnen we eigenlijk dat verschrikkelijke misbruik en geweld stoppen of voorkomen?

In dit boek probeert de schrijfster antwoord en inzicht te geven op deze en andere vragen. Ze behandelt deze problematiek vanuit diverse invalshoeken. Waarbij ook de daders en de mogelijke oorzaken van zo'n vergrijp behandeld worden. Daarnaast verheldert zij menige bijbeltekst. Dit boek, waarin deze problematiek uitgebreid behandeld wordt, kunnen we u van harte aanbevelen.

206 pag., ingenaaid, f 35,-.

Ook verkrijgbaar in de boekhandel.

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591, Fax 0113-216492

WILLIBRORD EN HET BEGIN VAN HET CHRISTENDOM IN NOORD-NEDERLAND

J.M. de Jong

Nederland staat dit seizoen weer bol van de indrukwekkende kunst-tentoonstellingen. Amsterdam foont 'De Ielijke tijd' in het Rijksmuseum en 'De Boeddha's van Siam' A de tot permanente galerie omgetoverde Nieuwe Kerk. Den Haag (Het Paleis) brengt Rodin en straks (in het Mauritshuis) Johannes Vermeer. In Rotterdam staat Leonardo da Vinci op het menu van De Kunsthal, met daarnaast in Museum Boymans de 'Schatten van de Tsaar'.

Hierbij in het **niet** valt de tentoonstelling die het Utrechtse Museum Catharijneconvent tot en met 28 januari toont. Toch is deze presentatie, vooral voor lezers van *De Reformatie*, veel indrukwekkender.

*end allum dioboles wercum?
respondeat: end ec forsacho allum
diobeles wercum and wordum thu-
naer ende woden ende saxnote en-
de allum them unholdem the hira
genotas sint
gelobistu in got alamehtigan fada-
er?
ec gelobo in got alamehtigan fada-
er
gelobistu in crist godes suno?
ec gelobo in crist godes suno
gelobistu in halogan gast?
ec gelobo in halogan gast.
(en alle duivelswerk? Antwoord:
en ik verzaak alle duivelswerk en
-woord, Donar en Wodan en Sax-
not en alle demonen die hun gezelen
zijn. Gelooft u in God de al-
machtige Vader? Ik geloof in God
de almachtige Vader; gelooft u in
Christus, Gods Zoon? Ik geloof in
Christus, Gods zoon. Gelooft u in
de Heilige Geest? Ik geloof in de
Heilige Geest).*

Strijd tussen Christus en Satan

Het Catharijneconvent voert ons terug naar zeer oude tijden. Zo ongeveer in de 7e eeuw na Christus. Nederland is er eigenlijk nog niet. De omgeving van Amsterdam, Rotterdam en Den Haag bestaat uit met eb gedeeltelijk droogvallende slikken, veenbossen en moerassen, enkele verspreide duinenrijen en allerlei rivierarmen en krekken die het water van de Rijn en het natte kustgebied naar de Noordzee afvoeren. Van de drie steden geen spoor. Alleen Utrecht doet van zich spreken. In het oude Romeinse castellum Trajectum, sinds het begin van de 5e eeuw door de cohorten verlaten, gonst het van activiteit. Op de resten van de Romeinse tempel bouwt de Frankische koning Dagobert een

bedehuis ter ere van de God van de christenen.

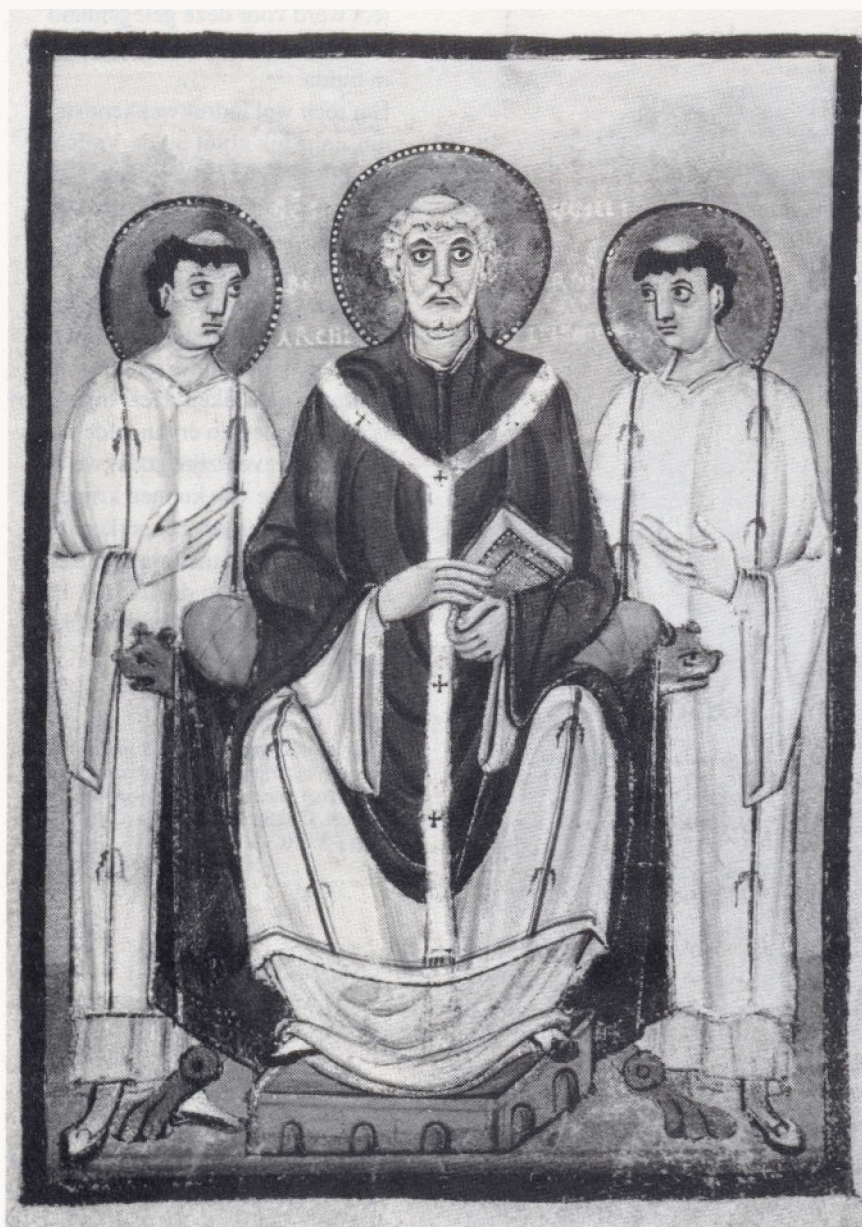
Maar de Satan slaat terug: de Friezen steken de Rijn over, veroveren het castellum en verwoesten het kerkje. Decennia lang heeft het geloof in de levende God weer plaats gemaakt voor de verering van Wodan, Donar, Saxnot, Freya en Tiwaz. Pas aan het einde van de 7e eeuw weet Pippijn, de hofmeijer van de Merovingische koning, tot twee keer toe de Fries Radbod te verslaan. Opnieuw komt het castellum Trajectum in Frankische handen. Friesland wordt bezet. Maar het is koning Christus die hier werkt: Pippijn is zijn instrument. Nu km het evangelie gepredikt gaan worden. Er zijn dopelingen. De zending vraagt en de jonge gelovige antwoordt:

Zending Willibrord

Op 21 november 695, nu dus 1300 jaar geleden, werd de Engels/Ierse zending Willibrord door paus Sergius in de oude St. Pietersbasiliek te Rome tot aartsbisschop van de Friezen gewijd. Enkele jaren eerder al had hij aan Pippijn II gevraagd om toestemming daarvoor. Nu hij zijn wijding ontvangen had, kon het moeilijke werk beginnen. Pippijn wees hem als thuisbasis het oude Romeinse castellum Trajectum aan. Daar werd de verwoeste kerk van Dagobert hersteld en een nieuwe ernaast gebouwd: de St. Salvatorkerk met het bijbehorende klooster.

Beide gebouwen zijn er niet meer. De vaak omgebouwde Salvatorkerk werd na de Reformatie afge-

Oudst bekende afbeelding van Willibrord, op een miniatuur uit de 11e eeuw.

broken, en de Heilig Hart-kapel (zoals het kerkje van Dagobert later heette) is in de 9e eeuw gesloopt. Op de tentoonstelling in het Catharijneconvent zijn nog tekeningen te zien waarop beide gebouwen staan afgebeeld. Alleen de uit de late middeleeuwen daterende, gotische dom **siert** nu nog de plaats waar het castellum lag.

Willibrord kreeg naast Utrecht ook een **oude** Romeinse villa aan de rivier de Sûre in bezit. Daar stond al een kerk met klooster, de huidige St. Willibrordusbasiliek in het

Luxemburgse **Echternach**. Hiertoe behoorden uitgestrekte weiden, bouwgronden en wijngaarden met de boerderijen en de levende have, waterlopen en bossen. **Willibrord** breidde het **klooster flink** uit. **Echternach** vormde voor de Utrechtse missiepost zo min of meer de **economische** thuisbasis. **Willibrord** **trok** zich in 714 hier **terug** toen de Friese **koning Radbod** Utrecht **weer** eens veroverde. Ook aan het eind van zijn leven **woonde** hij in Echternach. In 739 **stierf** hij daar. Zodoende kwam hier later de ver-

ering van de 'apostel van Nederland' op **gang**, in plaats van in Utrecht.

Het begin van Nederland

De gebieden die Willibrord van de paus **toegewezen** kreeg, vallen ongeveer samen met de grenzen van wat later de 'Noordelijke Nederlanden' zou worden genoemd. Hier **woonden Germaanse** (of wellicht Keltische) stammen zoals de **Bataven en de Friezen**. Na het terugtrekken van de Romeinse **troepen** in **406** **komen** Saksen en Franken het gebied binnen en vestigen zich er permanent.

De tentoonstelling 'Willibrord en het begin van Nederland' start bij de opgravingen op het Utrechtse Domplein. Een gedeelte daarvan is in de loop der jaren onderzocht en heeft veel Romeinse vondsten opgeleverd. Het Catharijneconvent toont onder andere munten, aardewerk, **godenbeeldjes** en dakpannen. Buiten het **castellum** ontstonden **twee** **burgelijke nederzettingen**, ongeveer **waar** nu de **Buurkerk** en de **Pieterskerk** staan. Uit deze laat-romeinse/vroeg-frankische dorpjes en uit andere opgravingen langs de Rijn **zijn** prachtige **siervoorwerpen** te bewonderen.

Veel ervan werd als bijgave in een graf geplaatst. Hetzelfde geldt voor nogal **wat** vondsten uit het heidense Friese gebied. Sommige voorwerpen zijn voorzien van runen-tekens.

De oudste **voorwerpen** op de tentoonstelling, **waaruit** de aanwezigheid van het christendom blijkt, dateren uit het begin van de 7e eeuw. Het zijn vooral kruisen die op munten of een sarcofaag voorkomen (Een van de vroegste getuigen, een fragment van een grafsteen uit de 5e eeuw, met het 'christusmonogram' en de letters alfa en omega, bevindt zich in Maastricht). De oudste Friese objecten met christelijke symboliek op de tentoonstelling **zijn** een kralensnoer met kruisje van **brons** en email uit de 9e eeuw, een iets **jongere** gouden **ring**

Lebuinuskelk, ca. 800. Ivoeren kelk met acanthus-motief dat teruggaat op een Romeins voorbeeld, gevat in deels verguld zilver.

met een gravure van het Lam en een kalkstenen beeldje met daarop een tronende Christus. Van deze laatste twee is het trouwens de vraag of ze in Friesland zelf vervaardigd zijn.

Uit de omgeving of het bezit van Willibrord zijn er bijbelhandschriften en andere theologische lectuur, geschreven in zowel Engels/Ierse als Frankische lettertekens. Een belangrijke plaats nemen verder de vondsten uit Dorestad in. Op de tentoonstelling bevinden zich ook drie van de oudste Europese reliek-

schrijntjes. Aan relieken van heiligen werd beschermende kracht toegeschreven (de amuletwaarde uit het heidendom bleek niet uit te roeien), er konden wonderen bij plaatsvinden en ze werden gebruikt in de wijding van het kerkaltaar. Willibrord nam een aantal relieken uit Rome mee na zijn bisschopsaanstelling.

Zeer bijzonder is de Ragyndrunis-codex, beter bekend als het boek dat Bonifatius boven zijn hoofd hield toen hij in 754 bij Dokkum vermoord werd. Het kostbare ob-

ject werd voor deze gelegenheid uitgeleend door het Dommuseum in Fulda.

Het toch wel indrukwekkendste museumstuk komt uit de Vaticaanse apostolische Bibliotheek. Het is een verzamelhandschrift uit ca. 780, dus kort na Willibrord. Er staan teksten in die van grote waarde zijn voor onze kennis van de kerstening van Nederland. Het betreft een doopbelofte en lijst van heidense gebruiken. Heel bijzonder is dat fragmenten ervan in de volkstaal geschreven zijn, zodat we er ook een idee van kunnen krijgen hoe onze voorouders spraken: ec gelobo in got alamehtigan fadaer (zie het begin van dit artikel). De kerstening komt daarmee wel heel erg dichtbij.

N.a.v. tentoonstelling 'Willibrord en het begin van Nederland', tot 28 januari 1996 te zien in het museum Catharijneconvent te Utrecht. Catalogus: 144 blz., ca. 160 afb., prijs f 39,50.

B boekbespreking

Dominee Jan Nieuwenhuis, voorganger in de Dominicuskerk te Amsterdam, koestert al jarenlang een bijzondere belangstelling voor het **Johannesevangelie**. Dit is geschreven als laatste van de vier evangelien en daardoor komt het mis-schien wel het dichtste bij ons, zegt hij. Maar dm is dit tegelijk het laatste en beslissende woord dat over Jezus en de mensen die in Hem geloofden is opgetekend (p. 10).

Reeds in 1987 schreef Nieuwenhuis het boek: *Groeten van Johannes. Berichten uit het vierde evangelie*. Inmiddels heeft hij het evangelie grondiger en systematischer doorgewerkt. De titel en de ondertitel van zijn meest recente boek luiden: *Het laatste evangelie. Een goed bericht van Johannes voor de gemeente van nu*. In een eerste deel wordt Johannes 1-12 behandeld in de vorm van een vertaling met doorlopend commentaar, geschreven in een persoonlijke stijl met een opvallend fris taalgebruik. Bij het doornemen van het boek heb ik uit de veelheid van informatie vijf constanten geselecteerd, die het karakter van dit commentaar kunnen weergeven. De auteur benadrukt namelijk bij herhaling de volgende aspecten, die elkaar gedeeltelijk overlappen:

1. In het laatste evangelie is eigenlijk de gemeente van Johannes aan het woord, die haar theologische beschouwing over Jezus doorgeeft. Zij zou degene zijn die Hem achteraf alle woorden in de mond heeft gelegd.
2. Het laatste evangelie bevat 'een waaier van herinneringen en verwijzingen naar het Oude Testament'. Nieuwenhuis ziet

in de Tenach allerlei verbindingen en achtergronden om de tekst te verklaren, soms op het associatieveaf.

3. Het laatste evangelie is een verhaal met een dubbele bodem. De tekst zou een literaire en een thematische laag bevatten. Die laatste is weer te verdelen tussen de tijd van de historische Jezus en die van de latere gemeente.
4. Het laatste evangelie tekent Jezus als Gods beeld en gelijkenis. Het zou heel onjoods en heel onjohanneïsch zijn te zeggen dat Jezus God is. God is zijn rechtvaardiging, niet zijn wezen (p. 286). Jezus is als God.
5. Het laatste evangelie staat in het teken van de confrontatie tussen joden en christenen. Zo wordt bijvoorbeeld Johannes 10 helemaal in dit kader uitgelegd. Het Godsvolk wordt door de goede herder Jezus uit de schaapskooi (= het jodendom met zijn tempelreligie) naar buiten gebracht, de wereld in.

Het zou te ver voeren op al deze aspecten nader in te gaan. Van centraal belang, juist bij de uitleg van

het Johannes-evangelie, is de verhouding tussen Jezus op aarde en God in de hemel. Hoe kennen zij elkaar? Hoe kan Jezus van Nazaret namens de Vader spreken? Toch niet alleen omdat Hij Gods gezicht in de wereld is, zoals Nieuwenhuis het in overeenstemming met het onder 4 genoemde aspect van zijn boek formuleert, maar vooral omdat Hij Gods eigen zoon is. Lezen we in de proloog op Johannes niet de veelbetekenende woorden: 'In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God'? Maar dan is het opmerkelijk dat Nieuwenhuis juist met deze inleiding blijkbaar niet erg uit de voeten kan. Op pagina 32 vernemen wij dat hij liever met het eigenlijke verhaal begint en dat hij de proloog pas in het tweede deel wil gaan bespreken, als een reflectie op al het verhaalde...

N.a.v.: Jan Nieuwenhuis, *Het laatste evangelie. Een goed bericht van Johannes voor de gemeente van nu*. Deel 1. Uitgave Kok, Kampen 1995, 286 pagina's, gebonden, prijs f 47,50.

Nugteren
BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL

Singelpassage 11
9401 JB Assen
Tel. 0529-316190
b.g.g. en 's avonds: 310910.

Uw boekhandel
voor o.a.:

- catechisatie-uitgaven
- schetsenmateriaal
- (huwelijks)bijbels
- belijdenisgeschenken
- met getallenkortingen
- en gratis inlegvellen

M

meegelezen

De kerk ontgroeid?

In het Hervormd Weekblad van 7 december jl. schrijft *Jacob Noordmans* over de **nieuwe** elites. Wie daar bij horen, blijven graag aan de kant staan. Politiek, **maar** ook in de kerk. Zij zetten zich daartegen af. Van het christelijk geloof maken zij een karikatuur – uit onwetendheid, luiheid en vooringenomenheid. De Amerikaanse historicus *Christopher Lasch* beschreef hun houding in zijn laatste boek.

Hij **tekent** daarin een **portret** van de Nieuwe Klasse, die thans de lakens uitdeelt en het meeste geld verdient. Het zijn vooral **hoog-opgeleide**, ambitieuze en mobiel, dynamisch en kosmopolitisch ingestelde mensen: managers, makelaars, **wetenschappers**, technici, **media-bazen**, informatica-experts, artsen, specialisten, **leraren**, hoogleraren, publicisten, journalisten, bankiers, projectontwikkelaars, **reclamemensen** en de priesters en **hogepriesters** van wat er nog rest van de sociale **verzorgingsstaat** en de 'zachte sector'.

Dankzij hun geld kunnen de nieuwe elites zich afzonderen **van** de massa. Zij verschansen zich niet alleen tegen de toenemende drukte en volte, maar ook tegen misdaad en geweld, en niet te vergeten **tegen** de belastingen. Zij bezien de wereld het liefst als toeschouwer, passant en **toerist**. Genot en vrijheid staan bij hen hoog in het vaandel. Zij willen zich niet binden aan tradities, de eigen 'stam' of de eigen natie. Het dragen **van** sociale verantwoordelijkheid mijden zij zoveel mogelijk. **Zodoende kan** op bestuurlijk gebied de **middelmaat** zegevieren.

De Nieuwe Klasse voelt zich on-

danks haar zelfgekozen isolement bijzonder wereldwijd. Zij bestaat uit de nieuwe wereldburgers, die opereren op de wereldmarkt in een wereldcultuur met **wereldomspannende**, elektronische **netwerken**. Zij **weet** wat er in de wereld te koop is.

Noordmans ziet deze nieuwe klasse ook in Nederland:

Tegen het calvinisme

De Nieuwe Klasse zet zich in Nederland graag af tegen het **calvinisme**, zonder er weet van te hebben wat Calvijn en het calvinismeeigenlijk **voorstellen**. Calvinistisch vinden zij: een sobere levensstijl, die zij dan vreugdeloos **noemen**; een strenge zondagsheiliging; een puriteinse **mijding van** luxe; gebrek aan **smaak** in zaken **van** de moderne kunst en cultuur, hoe **lelijk ook**, behoudzucht in zeden, normen, waarden en wetten, en een als ziekelijk afgeschilderd schuld- en **zondebesef**.

In de tweede plaats zet de Nieuwe Klasse zich af tegen het moderne piëtisme van de evangelicalen, een **vroomheid** die zich vooral richt op **geloofservaringen**, bekering en 'wedergeboorte'. De nieuwe elites moeten niets hebben van die **ouderwetse** vroomheid die zij graag toedichten aan de Evangelische Omroepen 'die preutse Amerikanen'. Zij vinden zulk geloof veel te emotioneel geladen en wijzen het gepreek over persoonlijke **wedergeboorte** af als dweepziek.

Een derde soort gelovigheid waarvan de Nieuwe Klasse niets moet hebben, is het zogeheten **fundamentalisme** of dogmatisme, dat nog wil vasthouden **aan** overgeleverde fundamentele beginselen, dogma's

en belijdenissen. De nieuwe elites voelen zich intellectueel ontgroeid **aan** de leringen en beginselen **van** eeuwen her. Zij voelen geen binding **meer** met dat zogeheten 'geloof der vaders'. Zij vinden dat een **achterhaald** geloof, dat verstarrend geestdodend **wekt**.
(...)

Vertwijfeling

Een van de voornaamste kenmerken van het huidige tijdsgewricht, is het gevoel van teleurstelling, ontgoocheling, desillusie. De politieke heilsleren hebben gefaald, de goden hebben op beslissende momenten gezwegen en de verlossers hebben het jammerlijk af laten weten.

Deze negatieve stemming leidt vaak tot een vals beeld van religie en **geloof**. Bet geloof wordt dan afgeschilderd als een simpel systeem van leerstellingen, waarin **geen** ruimte voor twijfel bestaat. Gelovigen zouden altijd precies weten hoe de wereld in **elkaar steekt** en hoe men zich heeft te gedragen. Zij hebben passende antwoorden op alle mogelijke **vragen**. Zij bezitten de waarheid en twijfelen nooit.

Ware gelovigen **kunnen** een heel ander verhaal vertellen! Het is een verhaal van aanvechting, **vertwijfeling** en wanhoop. Verdriet, verlies en vervreemding gaan vaak vooraf aan een bekering of innerlijke **ommekeer**. Velen moeten **eerst** door een diep dal van **onzekerheid**, angst en onrust, voordat zij de **zekerheid** en **innerlijke** rust van het geloof **leren** kennen.

Tot het christelijk **geloof** behoort **ook** inzicht in de gebrokenheid **van** de wereld en de **slechtheid** of zondigheid **van** de **mensen**. Een gelovige **maakt** zich niet veel illusies over

de maakbaarheden verbeterbaarheid van mens en wereld. Hij trapt niet in de modische mythen en leuzen aangaande 'de nieuwe mens' en 'de nieuwe aarde'. Wat dat betreft is hij zeer eigentijds en wereldwijd.

Het christelijk geloof is niet 'soft', onzakelijk en wereldvreemd, maar stoer, zakelijk en nuchter, als het goed is. Het laat zich geen ideologisch rad voor ogen draaien. Het beseft, dat de schaduwen van de dood en de wolken van het kwaad hangen boven alles wat de mens onderneemt.

Moet de SoW-trein maar op het perron blijven staan?

Niet alleen in Hervormde kring heeft men grote bedenkingen tegen het proces dat de Nederlandse Hervormde Kerken en de synodaal Gereformeerde Kerken samen op weg moet brengen. Ds. B. van Oeveren van het Confessioneel Gereformeerd Beraad schrijft in Credo van december 1995 onder de kop *Geen brokken maken*:

Van 12-14 oktober kwam de triosynode bijeen om na anderhalve dag vergaderen tot de conclusie te komen, dat geen enkel besluit genomen kon worden t.a.v. het SoW-proces. Een triosynode derhalve, die overbodig was. Iemand heeft uitgerekend, dat alleen al aan reisen verblijfskosten van zo'n 230 personen f 138.000,- kerkegeld is opge maakt door synodeleden, die net zo goed thuis hadden kunnen blijven...

Zo werd door de moderamina van de drie synodes de SoW-trein stil gezet. En dit alles – zo werd gezegd – 'om brokken te voorkomen'.

Geen wonder, dat de roep om de trein, die momenteel stilstaat, rustig op het perron te laten staan, steeds luider wordt.

De verwijtende vinger voor dit uitsstel werd en wordt veelal uitgesproken naar de Nederlandse Hervormde Kerk, die ter vergadering zelfs als een 'onbetrouwbare partner'

werd aangemerkt! Grote, je zou kunnen zeggen, onoverkomelijke bezwaren werden op de synodetafel neergelegd door met name de Gereformeerde Bond en de Confessionele Vereniging. Gemakshalve werd maar verzwegen, dat in de Gereformeerde Kerken eveneens via het Confessioneel Gereformeerd Beraad niet mis te verstaan tegenwerpingen werden geuit ten aanzien van het concept van de Nieuwe Kerkorde, terwijl vanuit een andere hoek der Gereformeerde Kerken, leden zich uitspraken tegen wat ze noemden 'een regenten-kerk' en nadrukkelijk pleitten voor het behoud van de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente.

Intussen hebben de moderamina zelf het heft ter hand genomen met voorbijgaan van de Raad van deputaten SoW, terwijl de Stuurgroep – onder voorzitterschap van mr. G.H.O. van Maanen voor 1,5 miljoen aangesteld – tot een adviescommissie werd gedegradeerd.

Mijn advies zou zijn: mensen stuur aan op een federatie en zet heel die fusie maar uit het hoofd. In Leiden haakte de Lutherse kerk af voor wat betreft de SoW-diensten, omdat steeds minder Lutherse leden deze diensten bezochten! Niet ten onrechte merkte de voorzitter, ds. Beekman, op, dat Samen op Weg in de woestijn zit. En daarin wordt vaart geminderd, want: 'we groeien uit elkaar en het begrip neemt af'.

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- Of andere schade dreigt, is het maar het beste als uw kerkelijke eigendommen bij Donatus zijn verzekerd. Gewoon, omdat Donatus in de praktijk bewijst er te zijn wanneer Donatus het meeste nodig is! Bij calamiteiten van welke omvang en aard dan ook. Op basis van op maat gesneden voorwaarden.

50% premierestitutie

Bovendien is Liezen voor Donatus kiezen voor verantwoorde bestedingen. Jaarlijks wordt de winst van Donatus in de vorm van premierestitutie terug betaald. In de afgelopen 10 jaar bedroeg deze premierestitutie gemiddeld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge verzekeringmaatschappij. En dat betekent dat de leden samen de kracht van Donatus bepalen. Een gemeenschapsgedachte die er inmiddels toe heeft geleid, dat er ruim 75% van alle kerkgebouwen in Nederland bij Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk gesprek met één van onze adviseurs. Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus u.o. Postbus 5055, 5201 GB 's-Hertogenbosch, tel. 073-612 21 66

